ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРОТИ ДЕРЖАВНОЇ МОНОПОЛІЇ НА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ (СПРАВА «АНАТОЛІЙ РУДЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ» ВІД 17.04.2014)[1]

Європейський суд з прав людини

Реферат. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Анатолій Руденко проти України» (заява № 50264/08) від 17.04.2014 редакція журналу розглядає як аргумент на користь того, щоб поряд із державною існувала незалежна (недержавна) судова експертиза. На сайті наведено два положення рішення в українському перекладі. У п. 117 Суд нагадує, що можливість пацієнта отримати висновок незалежних експертів-психіатрів, закріплена також у Принципах ООН захисту осіб з психічними захворюваннями та поліпшення психіатричної допомоги, є важливою гарантією від свавілля під час вирішення питання про продовження примусового лікування (з посиланням на рішення «X. проти Фінляндії» та «M. проти України»). У п. 119 Суд констатує, що національні органи не встановили переконливо і з необхідними процесуальними гарантіями наявність і стійкість психічного розладу, який виправдовував би поміщення заявника до Гейківської лікарні та тримання там, і визнає порушення підп. «e» п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Повний текст рішення розкриває обставини справи: заявника, громадського діяча та видавця з Кривого Рогу, після суперечливих висновків експертних комісій однієї психіатричної лікарні (у 2007 р. примусового лікування не рекомендовано, у 2009 і 2010 рр. діагностовано параноїдний розлад особистості) тримали в Гейківській психоневрологічній лікарні з 14.09.2011 до 26.10.2012. Суди не оцінили критично розбіжностей експертних висновків, не пояснили зміни позиції експертів, не залучили незалежної думки й не заслухали заявника особисто. ЄСПЛ також установив порушення підп. «c» п. 1, п. 3 і 4 ст. 5 Конвенції щодо попереднього ув'язнення та присудив заявникові 18 000 євро відшкодування моральної шкоди. Редакція доповнює рішення довідкою: за ч. 3 ст. 7 Закону України «Про судову експертизу» судово-психіатричні експертизи проводять виключно державні спеціалізовані установи, проте, за даними журналу, їх виконують 28 закладів комунальної власності, а державна установа одна (Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України). Матеріал корисний судовим експертам, психіатрам і адвокатам, які обґрунтовують право сторони на альтернативний експертний висновок.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, Анатолій Руденко проти України, судово-психіатрична експертиза, незалежний експерт, примусове лікування, стаття 5 Конвенції, гарантії від свавілля, державні спеціалізовані установи, Закон України «Про судову експертизу».

The European Court of Human Rights Against the State Monopoly on Forensic Psychiatric Examinations (Anatoliy Rudenko V. Ukraine, 17 April 2014)

Yevropeiskyi sud z prav liudyny.

Abstract. The journal presents the judgment of the European Court of Human Rights in Anatoliy Rudenko v. Ukraine (application No. 50264/08, 17 April 2014) as support for a system in which independent, non-state forensic examination exists alongside state expertise. Two paragraphs are reproduced in Ukrainian translation. In paragraph 117 the Court recalls that a patient's opportunity to obtain an opinion from independent psychiatric experts, a principle also reflected in the UN Principles

for the Protection of Persons with Mental Illness, is an important safeguard against arbitrariness when continued compulsory treatment is decided. In paragraph 119 it finds that the national authorities failed to establish convincingly, and with the necessary procedural safeguards, a true and persistent mental disorder justifying the applicant's confinement in the Geykivska hospital, which violated Article 5 § 1 (e) of the Convention. The full judgment shows that the applicant, a public activist and newspaper publisher, was held from September 2011 to October 2012 after conflicting reports issued by commissions of a single psychiatric hospital, and that the domestic courts neither scrutinised the discrepancies nor sought an independent opinion or heard him in person. The Court also found violations of Article 5 §§ 1 (c), 3 and 4 regarding pre-trial detention and awarded EUR 18,000 in non-pecuniary damage. The editors add that under Article 7 § 3 of the Law of Ukraine "On Forensic Examination" forensic psychiatric examinations are reserved for state institutions, whereas, according to the journal, they are in fact performed by 28 municipal facilities and only one state institute. The material is relevant to experts and lawyers who seek an alternative expert opinion.

Keywords: European Court of Human Rights, Anatoliy Rudenko v. Ukraine, forensic psychiatric examination, independent expert opinion, compulsory psychiatric treatment, Article 5 of the Convention, safeguards against arbitrariness, state forensic institutions.

Першоджерело: *Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Анатолій Руденко проти України» від 17.04.2014.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 24.10.2020.*

References

1. Yevropeiskyi sud z prav liudyny. Yevropeiskyi sud z prav liudyny proty derzhavnoi monopolii na provedennia sudovo-psykhiatrychnykh ekspertyz (sprava "Anatolii Rudenko proty Ukrainy" vid 17.04.2014) [The European Court of Human Rights Against the State Monopoly on Forensic Psychiatric Examinations (Anatoliy Rudenko V. Ukraine, 17 April 2014)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2020. Vol. 5, No. 5 (29). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/3355-evropejskij-sud-z-prav-lyudini-proti-derzhavnoji-monopoliji-na-provedennya-sudovo-psikhiatrichnikh-ekspertiz-sprava-anatolij-rudenko-proti-ukrajini-vid-17-04-2014 (onovlena versiia vid 25.10.2020). [in Ukrainian].

2. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi "Anatolii Rudenko proty Ukrainy" vid 17.04.2014 [Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of Anatoliy Rudenko V. Ukraine of 17.04.2014]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a10#Text (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].